

Collaboration and Citizen Engagement: Exploring the Variety of Policy Actors Driving the Learning City

Phimlikid Kaewhanam

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University,
Thailand

Kathanyoo Kaewhanam

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University,
Thailand

Abstract

This study on collaboration and citizen engagement had the objective to study the network format and building citizen engagement in driving the learning city by focusing on expression through diversified policies. It used qualitative methods based on phenomenology. The data were analyzed by building an induction summary and by building a general summary with empirical observation and using interpretation. The study unit at the organizational and personal level was 38 providers of important data around Kalasin Municipality. It was found that there were two types of cooperation. First, authority collaboration, which has three sub-forms: (1) intra-division collaboration, (2) organizational collaboration, and (3) inter-organization collaboration, an integrated cooperation between two or more agencies. Second, co-sponsorship, a cooperation format of driving the learning city in the form of a supporting network and building citizen engagement. While the latter has no clear and outstanding project operation in driving citizens, it has potential by focusing on citizen development based on local social capital that could promote engagement and bring pride in their own area to the citizenry.

Keywords

Citizen engagement, collaborative governance, learning city, local governance, networking

CORRESPONDING AUTHOR

Kathanyoo Kaewhanam, Department of Public Administration, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, Namon District, Kalasin, Thailand, 46230 Email: dr.kathanyoo@ksu.ac.th

© College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved.

ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ในฐานะพลเมือง : การสำรวจตัวแสดง ทางนโยบายที่หลากหลายในการขับเคลื่อน เมืองแห่งการเรียนรู้

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

กตัญญู แก้วหานาม

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้โดยมุ่งสำรวจจากตัวแสดงทางนโยบายที่หลากหลายในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพบนพื้นฐานคติแบบปรากฏการณ์นิยม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่มีความเชื่อมโยงจากการสังเกตเชิงประจักษ์ และใช้การตีความ หน่วงในการศึกษา ระดับองค์กรและบุคคล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 38 คนในพื้นที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า มีรูปแบบความร่วมมือ 2 แบบ ได้แก่ 1) รูปแบบความสัมพันธ์เครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ปรากฏรูปแบบย่อย 3 รูปแบบ คือ (1) ความร่วมมือภายใต้แผนงานในองค์กร (2) ความร่วมมือแบบบูรณาการแผนงานและโครงการร่วมกันภายในองค์กร และ (3) รูปแบบความร่วมมือดำเนินภารกิจร่วมกันเสนอโครงการตามนโยบายบูรณาการร่วมระหว่างหน่วยงานโดยมี 2 หน่วยงานขึ้นไปในการเสนอขอรับงบประมาณร่วมกันเป็นเจ้าของงบประมาณร่วมกัน พัฒนามาสู่การดำเนินงานร่วมกัน 2) เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน เป็นรูปแบบความร่วมมือการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายร่วมสนับสนุน การสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ยังไม่ปรากฏการดำเนินโครงการที่ชัดเจน และเด่นชัดในการขับเคลื่อนพลเมือง หากเน้นการพัฒนาพลเมืองจากทุนเชิงพื้นที่ตามศักยภาพของพื้นที่ที่มีอยู่จะสามารถยกระดับการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและพัฒนาสู่ความภูมิใจในพื้นที่และท้องถิ่นของตนเองได้

คำสำคัญ

การสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง, ความร่วมมือภาครัฐ, เมืองแห่งการเรียนรู้, การปกครองท้องถิ่น, เครือข่าย

บทนำ

แนวโน้มของเมืองที่เติบโตมากยิ่งขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ที่สำคัญของการเรียนรู้ โดยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การเรียนรู้และกระบวนกรเรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาอย่าง การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นก็มีโครงสร้างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่ท้องถิ่นที่มีภารกิจสำคัญในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในมิติของ

การศึกษา จำเป็นต้องหันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ธุรกิจท้องถิ่น รัฐบาลท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่น จึงเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะด้านการเรียนรู้ การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีใหม่ และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมของเทคโนโลยีเหล่านี้ในการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาและระบุรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสม (Hammad & Ludlow, 2016) ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องการสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่น รัฐบาลท้องถิ่น รวมถึงผู้จัดการสาธารณะสามารถแสวงหาความเป็นไปได้ด้านเทคโนโลยี และความทันสมัยของการเรียนรู้เพื่อสร้างแนวทางปฏิบัติด้านการเรียนรู้ใหม่ของการเป็นพลเมือง รวมถึงเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจและปรับปรุงบริการที่แสดงโดยองค์กรสาธารณะ การเรียนรู้รูปแบบใหม่ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพของบริการที่ตอบสนองความต้องการมากขึ้นและมีความสำคัญมากขึ้นขององค์กรภาครัฐ (Michel, 2005)

คุณสมบัติของเมืองแห่งการเรียนรู้ (Key Features of Learning Cities) (Shaikh, 2017) มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการได้แก่ 1) ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจและการรวมกลุ่มทางสังคม 2) การพัฒนาทางเศรษฐกิจและความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม รวมทั้ง 3) การพัฒนาอย่างยั่งยืนจากคุณสมบัติเบื้องต้น เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์เป็นเมืองที่มีความพร้อมในการขับเคลื่อนในภาคประชาชน ด้วยการวางรากฐานด้วยการมีอาสาสมัครร่วมตรวจสอบการทำงานของส่วนท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วม จากงานวิจัยเรื่องการศึกษาความเป็นพลเมืองของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีความพร้อมและมีความเป็นพลเมืองแบบประเพณีนิยมในระดับสูง (พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และกตัญญู แก้วหานาม, 2560) การรวมกลุ่มทางสังคมระหว่าง เทศบาลเมือง หอการค้า ภาคธุรกิจ สภาอุตสาหกรรม มีการขับเคลื่อนในบางกิจกรรมซึ่งเป็นรูปแบบที่ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้คุณลักษณะสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ 6 ประการ ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน การอำนวยความสะดวกให้มีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานที่ทำงาน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ทันสมัย การส่งเสริมคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ และการสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็งนั้น (UNESCO, 2020) จากคุณลักษณะข้างต้นเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีการขับเคลื่อนที่ครอบคลุมผ่านโครงการ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สำหรับทุกเพศทุกวัย โรงเรียนพัฒนาความเป็นเลิศทางด้านกีฬาวอลเลย์บอล การสืบสานประเพณีบุญข้าชะ หอศิลป์กาฬสินธุ์ พื้นที่สร้างสรรค์เยาวชน การยกระดับคุณภาพศึกษาโรงเรียนเทศบาล ศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา พิพิธภัณฑ์กาฬสินธุ์ศึกษา และศูนย์เรียนรู้ออนไลน์ แต่ทั้งนี้ประสิทธิภาพของกลไกที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ซึ่งยังไม่มีวามเข้มแข็งและสามารถเป็นกลไกในการขับเคลื่อนความร่วมมือได้ หากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีกลไกที่ชัดเจนและวางยุทธศาสตร์การทำงานแบบร่วมมือด้านการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม จะสามารถทำให้โครงการที่ดำเนินการอยู่สามารถนำเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์เข้าสู่การรับรองจากเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโกได้ และภายใต้เงื่อนไขสำคัญเป็นพื้นฐานการสร้างเมืองแห่งความรู้ 3 ประการ (UNESCO, 2020) ได้แก่ ความมุ่งมั่น และความเข้มแข็งของผู้นำ การบริหารเมืองและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งการเคลื่อนย้าย และการใช้ทรัพยากรนั้น เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีความพร้อมด้วยความมุ่งมั่นของผู้บริหารที่มีนโยบายพัฒนาเมืองกาฬสินธุ์ ให้เป็นเมืองอุดมสุข ที่มีความตั้งใจจะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “เมืองนำศึกษา” โดยได้มีนโยบายการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องด้วยผู้นำที่มีความต่อเนื่องในการบริหารงานและได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม รางวัลด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาลจากหน่วยงานภายนอก อาทิ สำนัก

นายกรัฐมนตรี สถาบันพระปกเกล้า เป็นระยะเวลา 3 ปีต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าศักยภาพและความพร้อมของเทศบาลเมืองมีความพร้อมตามกรอบการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

ปรากฏการณ์เชิงพื้นที่ต่อการขับเคลื่อนความร่วมมือในการผลักดันภาพสินธุ์สู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้จะเป็นข้อมูลที่จะเป็นข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนวิจัยเพื่อการพัฒนา คือ การเชื่อมโยงกลไกและกลยุทธ์ความร่วมมือ (Collaborative Governance) การสนับสนุนกระบวนการทำงานร่วมกันผ่านรูปแบบและวิธีการที่เป็นนวัตกรรมเพื่อยกระดับความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาและผลลัพธ์ของชุมชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการบริการและการส่งมอบบริการ (Bianchi, Nasi & Rivenbark, 2021) ท้องถิ่นของภาคส่วนต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมเรียนรู้สาธารณะของท้องถิ่น ยังยึดโยงกับภาครัฐเป็นหลัก ภาคส่วนอื่น ๆ ยังไม่มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่เมืองแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน รวมถึงการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ยังไม่มีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน การนำนโยบายของเทศบาลไปปฏิบัติขาดกระบวนการที่มีส่วนร่วมในนโยบายจากตัวแสดงทางนโยบายที่หลากหลาย เนื่องจากขาดกลไกที่มีการขับเคลื่อนที่มีความต่อเนื่อง กระบวนการการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีอยู่ขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การศึกษารูปแบบความร่วมมือและการสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง เพื่อค้นหาสถานะของการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้และเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกระบวนการนโยบายท้องถิ่นให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ปฏิบัติ ส่งผลให้การปฏิบัติตามนโยบายของท้องถิ่นซึ่งหมายถึงนโยบายเมืองอุดมสุขที่มีอยู่ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นผ่านกระบวนการที่ยืดหยุ่น (Flexible) ดังนั้นหากมีกระบวนการที่ยืดหยุ่นภายใต้โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง การศึกษาการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้โดยการสำรวจผู้มีส่วนได้เสียสู่การทำงานร่วมกันโดยการประสานงานของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งมีบริบทความเป็นเมืองวัฒนธรรมอันหลากหลาย ภายใต้คำถามวิจัยที่ว่า ความร่วมมือและการสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษารูปแบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เมืองแห่งการเรียนรู้

แนวทางของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยูเนสโก (UNESCO Institute for Lifelong Learning: UIL) ที่ได้จัดตั้งเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก (The UNESCO Global Network of Learning Cities: GNLC) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้สำหรับทุกคน โดยตระหนักว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ การศึกษาของ The World Bank (2018) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ในระบบการศึกษาถูกตั้งคำถามว่าสามารถตอบโจทย์ผู้เรียนและ

สร้างการเรียนรู้ให้แก่นุชนยได้เต็มประสิทธิภาพหรือไม่ จากปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเรียนรู้ในระบบการศึกษาที่ดีส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้เปลี่ยนจากการเรียนรู้ในระบบการศึกษาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้แบบเปิดที่ไม่ถูกจำกัดอยู่แค่ในระบบการศึกษา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นส่วนราชการที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยูเนสโก ได้สนับสนุนให้รัฐบาลท้องถิ่นพัฒนากลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้การขับเคลื่อนนโยบายผ่านตัวแสดงทางนโยบายเพียงส่วนราชการเดียว หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงหน่วยงานเดียว ไม่สามารถทำให้การเกิดกลไกในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ได้ครบทั้งกระบวนการทางนโยบายสาธารณะท้องถิ่น การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะผ่านรูปแบบเครือข่ายจะสนับสนุนการบรรลุผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (Lifelong Learning: LLL) ตลอดจนการพัฒนาเมืองและถิ่นฐานใ้มนุษย์ได้อยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยและมีการช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกันสู่ความยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับระบบราชการขนาดเล็กระดับท้องถิ่นการจัดทำระบบข้อมูลและแนวทางปฏิบัติในการสร้างแบบระบบข้อมูลขนาดใหญ่ที่ใช้สำหรับการปรับปรุงข้อมูลเป็นแนวทางในการบริหารจัดการการเรียนรู้ให้ตอบโต้กับทุกช่วงวัยด้วย

การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับพลเมืองทุกคน เป็นสิ่งสำคัญต่ออนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องขับเคลื่อนเพื่อจัดบริการสาธารณะให้กับพลเมืองของตนเองร่วมกับเครือข่ายนโยบายการส่งเสริมให้มีการหารือร่วมกันเกี่ยวกับนโยบาย การเรียนรู้ระหว่างกันในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายฯ สร้างความเชื่อมโยงส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนของพลเมืองกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างขีดความสามารถและพัฒนาเครื่องมือในการส่งเสริมและตระหนักถึงการดำเนินงานเพื่อสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณสมบัติของเมืองแห่งการเรียนรู้ (Key Features of Learning Cities) ภายใต้การดำเนินนโยบายโดยนายกเทศมนตรี (Mayor) หรือผู้แทนเมือง (City Representative) ร่วมกับพลเมือง พลังของการขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายจะสนับสนุนนโยบายเมืองแห่งการเรียนรู้ที่มีผลลัพธ์ของนโยบายในลักษณะเทศบาลแห่งการเรียนรู้ (Learning Municipality) หมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ (Learning Village) เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning Town) หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ในที่สุด

รูปแบบการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงตามเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี การเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เกิดซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องของสาระการเรียนรู้ วิธีการ และเครื่องมือ ในแต่ละยุคสมัยความต้องการของเศรษฐกิจและสังคมก็จะแตกต่างกันไป (Medema et al, 2014) การศึกษาของ Dale et al., (2018). เรื่องรูปแบบการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ พบว่า มีรูปแบบที่น่าสนใจหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในบริบทของเมืองแห่งการเรียนรู้ที่น่าสนใจและนำมาเป็นหลักในการสร้างรูปแบบการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ได้แก่ 1) เมืองที่มีการเรียนรู้เป็นกระบวนการแบบโต้ตอบ 2) เมืองที่มีการเรียนรู้โดยการลงมือทำ 3) การใช้ประโยชน์จากความรู้และการเรียนรู้โดยผู้ใหญ่ 4) เมืองที่พัฒนาต้นแบบจากเมืองอื่น และ 5) เมืองใหญ่ที่ปรับนวัตกรรมจากเมืองขนาดกลางและขนาดกลางจากเมืองเล็กให้สอดคล้องกับยั่งยืน UNESCO Institute for Lifelong Learning, (2015) ได้กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ คือ ส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่พื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา ส่งเสริมการ

เรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในที่ทำงาน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมคุณภาพและความเป็นเลิศในการเรียนรู้ และสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง หากมีการพัฒนากลไกความร่วมมือที่ชัดเจนเสริมกับผ่านรูปแบบแห่งการเรียนรู้จะสามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ความร่วมมือในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้

การศึกษาความร่วมมือในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ ในมิติการศึกษาด้านตัวแสดงทางนโยบายมีการศึกษาที่น่าสนใจ กล่าวคือการศึกษาของ Craig (2017); Zhang et al., (2022); Osborne (2010) พบว่า การแสวงหาพันธมิตรความร่วมมือและเครือข่ายการทำงานร่วมกันของนโยบายที่มีการศึกษาอย่างครบถ้วนและตรวจสอบปัจจัยภายใน และภายนอกและที่ทำให้สมาชิกทำงานร่วมกันพบว่ารูปแบบความร่วมมือที่โดดเด่นหลายรูปแบบ รวมทั้งแนวโน้มที่เป็นปัจจัยการขับเคลื่อนหลักต่อการทำงานร่วมกันสองฝ่ายในหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่าย (Taedong, 2019) ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า การทำงานร่วมกันที่มีความสม่ำเสมอ, และเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและชื่อเสียงเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ความร่วมมือประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้การตรวจสอบผลประโยชน์ทางกฎหมายของการทำงานร่วมกันจะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันในการสร้างมาตรการใหม่ ๆ ของความโน้มเอียงต่อการทำงานร่วมกัน (Yetnayet et al., 2018)

Craig (2017) ได้ศึกษารูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบาย พบว่า มีรูปแบบของความร่วมมือที่ 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) เครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ เครือข่ายทางใช้การทำงานร่วมกันเพื่อส่งสัญญาณที่สมาชิกที่มีกลยุทธ์ในการตัดสินใจร่วมกันของตัวแสดงทางนโยบายที่มีการทำงาน หรือตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งรูปแบบการทำงานร่วมกันในลักษณะนี้มีความชัดเจนในที่จะดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ 2) เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน เป็นรูปแบบความร่วมมือที่ใช้กันมากที่สุดในหน่วยงานจัดบริการสาธารณะ ในสมาชิกเครือข่ายนี้เชื่อมต่อเมื่อสมาชิกหรือ คณะกรรมการ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของนโยบาย แผนงาน โครงการที่ต้องการขับเคลื่อนเนื่องจาก Co-sponsorship เป็นการปฏิบัติที่แพร่หลายสิ่งนี้จึงให้เครือข่ายขนาดใหญ่และหนาแน่นมากที่สุดรูปแบบหนึ่งที่กำลังดำเนินการในปัจจุบัน การปรับปรุงบริการสาธารณะผ่านการขับเคลื่อนนโยบายจึงควรได้รับการวิเคราะห์ในบริบทขององค์กรเครือข่ายการกำกับดูแลแบบหลายองค์กรแทนที่จะเป็นองค์กรเดียว (Boyne, 2003; Benson et al., 2016) การศึกษาเครือข่ายการกำกับดูแลซึ่งหมายถึงรูปแบบที่มีเสถียรภาพมากหรือน้อยของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างตัวแสดงทางนโยบายที่เป็นอิสระที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน แต่ดำเนินงานพัฒนาเกี่ยวกับปัญหานโยบายที่ซับซ้อนและมีส่วนร่วมในการผลิตกฎระเบียบสาธารณะเป็นองค์ประกอบร่วมด้วย (Torfing, 2012; Klijn, 2012; Broccardo et al, 2019) การศึกษา Co-sponsorship พบว่า ความร่วมมือรูปแบบร่วมสนับสนุนทำให้การขับเคลื่อนงาน ทั้งมิติของการทำงาน กฎหมายได้รับการปรับปรุงพัฒนาร่วมกันมากยิ่งขึ้น (Fowler, 2006) และองค์กรเป็นตัวแทนของเครือข่ายได้ดำเนินงานในบทบาทการหน้าที่หลักมากยิ่งขึ้น เมื่อสมาชิกร่วมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น (Fowler, 2006)

ดังนั้น การขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้โดยการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับเครือข่ายตัวแสดงทางนโยบาย แสดงให้เห็นว่า ความร่วมมือส่งเสริมการทำงานในระดับพื้นที่ให้

เกิดประโยชน์สูงสุดได้ การศึกษารูปแบบเครือข่ายและการสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง เพื่อค้นหาสถานะของการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้และเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกระบวนการนโยบายท้องถิ่นให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ปฏิบัติ ส่งผลให้การปฏิบัติตามนโยบายของท้องถิ่นซึ่งหมายถึงนโยบายเมืองอุดมสุขที่มีอยู่ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท้องถิ่นผ่านกระบวนการที่ยืดหยุ่น (Flexible) ดังนั้นหากมีกระบวนการที่ยืดหยุ่นภายใต้โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

การศึกษาการขับเคลื่อนเมืองแห่งเรียนรู้ โดยการสำรวจผู้มีส่วนได้เสียผู้ทำงานร่วมกันผ่านการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าประกอบด้วย 3 รูปแบบ (Craig, 2017) คือ 1. เครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ และ 2. เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน (Co-sponsorship) เป็นรูปแบบความร่วมมือที่ใช้กันมากที่สุดในหน่วยงานจัดบริการสาธารณะ เน้นเป็นฝ่ายสนับสนุนเท่านั้น และ 3. ความร่วมมือสมัครใจ (Collaboration) ที่เป็นรูปแบบการปรับปรุงบริการสาธารณะผ่านการขับเคลื่อนนโยบาย ขององค์กรเครือข่ายการกำกับดูแลแบบหลายองค์กรแทนที่จะเป็นองค์กรเดียว (Boyne, 2003; Benson et al., 2016) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบหลักในการศึกษาร่วมกับการนำการศึกษาของ Ann Dale (2018) ผ่านกิจกรรมที่แสดงในแต่ละรูปแบบการเรียนรู้ กล่าวคือ 1) การเรียนรู้แบบโต้ตอบ 2) เมืองเรียนรู้โดยการลงมือทำ 3) การใช้ประโยชน์จากความรู้และการเรียนรู้โดยผู้ใหญ่ 4) เมืองที่พัฒนาด้านแบบจากเมืองอื่น ๆ และ 5) เมืองใหญ่ปรับนวัตกรรมจากเมืองขนาดกลางและขนาดกลางจากเมืองเล็ก ๆ ผู้วิจัยได้ผนวกร่วมกับแนวคิดรูปแบบเครือข่ายความเป็นพลเมืองเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : พัฒนาจาก Craig (2017)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) บนพื้นฐานคติแบบปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งเชื่อว่าความจริงมีหลากหลายและมีลักษณะจำเพาะ วิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับท้องถิ่นคือเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) โดยการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่มีความเชื่อมโยง จากการสังเกตเชิงประจักษ์ (Empirical Observation) (สุรางค์ จันทวานิช, 2547) และใช้การตีความ (Interpretation) เข้ามาวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้การใช้กรณีศึกษา (Case Study) วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาในพื้นที่ (Edmonds & Kennedy, 2017) ได้ดำเนินการสำรวจประสบการณ์ของเมืองแห่งการเรียนรู้ การศึกษาสำรวจบทความและการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ในบริบทต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยตัวแสดงทางนโยบายที่หลากหลาย (Lawrence et al., 2013) และอิทธิพลของบทบาทของตัวแสดงต่าง ๆ ต่อการบริหารปกครองเพื่อขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยดำเนินการตามขั้นตอนที่เป็นระบบ คือ มีการสำรวจ พัฒนา ทดลอง ประเมิน และปรับปรุงนวัตกรรม โดยผลการศึกษาถูกสังเคราะห์เป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ต่อไป

หน่วยในการศึกษา

หน่วยในการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วย ระดับองค์กร คือ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ และหน่วยงานภาคีที่เป็นตัวแสดงทางนโยบาย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์การพัฒนาระดับต่าง ๆ ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โรงเรียนเทศบาล 1 2 3 และ 4 หอศิลปวัฒนธรรมเมืองกาฬสินธุ์ หอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ และระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ดังนี้

ในระยะที่ 1 สร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ผ่านกิจกรรมเรียนรู้สาธารณะของประชาชนที่เหมาะสมกับช่วงวัย โดยการจัดเสวนาที่เหมาะสมกับช่วงวัยแต่ละช่วงวัย โดยกำหนดกลุ่มขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ได้แก่ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โรงเรียนเทศบาล 1 2 3 และ 4 หอศิลปวัฒนธรรมเมืองกาฬสินธุ์ หอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ และระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นบุคคล ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยการเข้าร่วมทั้งสิ้น 38 คน ในการประชุมกลุ่มย่อยของระดับองค์กรภาคีเครือข่าย และระดับปัจเจกบุคคลที่เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการร่วมกับเทศบาล อาทิ ปราชญ์ ศิลปินพื้นถิ่น และดำเนินการถอดบทเรียน

ในระยะที่ 2 การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจากผู้มีส่วนได้เสียสำคัญทางนโยบายและการแนะนำจนกว่าผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน โดยใช้ เกณฑ์ของคำตอบเป็นเกณฑ์ในการยุติการสัมภาษณ์ คือมีคำตอบที่ซ้ำและไม่คำตอบใหม่จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้ว จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 38 คน

ในระยะที่ 3 การจัดการความรู้ร่วมกัน ระหว่างกลุ่มเด็กเล็ก เยาวชน ผู้ปกครองและ และกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อยืนยันข้อมูลและหาข้อสรุป

วิธีการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ติดต่อกับหน่วยงานที่เป็นกรณีศึกษาและได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการเพื่อดำเนินการงาน จากนั้นจะมีการติดตาม 1) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ 2) สัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่) จากกลุ่มที่กำหนดไว้ล่วงหน้า 3) สัมภาษณ์เจาะลึก (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเปิดเผยในองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ภายใต้การขับเคลื่อนตามเมืองแห่งการเรียนรู้ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อสังเกตการณ์ดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ การขับเคลื่อนงานของเครือข่ายดำเนินการวิจัยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ การสร้างความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ดำเนินการและกำหนดกรอบการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลอย่างละเอียดในทุกมิติของการวิจัย ข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นข้อมูลสะท้อน ทักษะ ทักษะ ประสิทธิภาพ ความคิด ความรู้สึก ได้ผ่านการตีความโดยผู้วิจัย บางส่วนเป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยตรง ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแง่มุมต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วย โดยในงานวิจัยนี้ได้ใช้กรอบการศึกษานำในการสัมภาษณ์และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อธิบายเพื่อความชัดเจนนอกเหนือจากประเด็นคำถามได้และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลผลเบื้องต้นโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล นำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกเป็นระบบทำเป็นข้อสรุปย่อย ๆ และเชื่อมโยงแต่ละส่วนเพื่อหาข้อสรุป ซึ่งจะตอบปัญหาการวิจัย (สุรางค์ จันทวานิช, 2547) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มกระทำพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษา หลักฐานต่าง ๆ มาวิเคราะห์สาเหตุและผล ที่เกิดขึ้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยเปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์ไปยังมุมมองอื่น ๆ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องโดยการยืนยันข้อมูลจากเวทีของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ร่วมกับการตรวจสอบแหล่งข้อมูลการตรวจสอบอคติของตัวนักวิจัยเองการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และใช้โปรแกรม ATLAS Ti เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมในการจำแนก และสร้างข้อสรุปของข้อมูล

ผลการศึกษา

รูปแบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง (ในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน มีรูปแบบความร่วมมือ 2 แบบ ผลการศึกษาพบรูปแบบเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่สามารถอธิบายและขยายจากกรอบการศึกษา คือ 1) รูปแบบความสัมพันธ์เครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภทย่อย คือ (1) ความร่วมมือภายใต้แผนงานในองค์กร (2) ความร่วมมือแบบบูรณาการแผนงานและ (3) โครงการร่วมกันภายในองค์กรร่วมด้วย รูปแบบความร่วมมือดำเนินการกิจกรรมร่วมกันเสนอโครงการตามนโยบายบูรณาการร่วมระหว่างหน่วยงาน โดยมี

หน่วยงาน 2 หน่วยงานขึ้นไปเสนอขอรับงบประมาณและเป็นเจ้าของงบประมาณร่วมกัน พัฒนามาสู่การดำเนินงานร่วมกัน และ 2) เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน รูปแบบความร่วมมือการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายร่วมสนับสนุนเป็นรูปแบบที่พบได้มากที่สุดในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบเครือข่ายมีความชัดเจน แต่ยังขาดการให้ความสำคัญมิติเรื่องคุณภาพความร่วมมือในกระบวนการทางนโยบาย สามารถอธิบายรูปแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกันได้ดังนี้

รูปแบบเครือข่ายภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

การขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากระบบการบริหารจัดการภาครัฐส่วนท้องถิ่น โดยทั่วไปที่ใช้ในขับเคลื่อนมีรูปแบบคือ การจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เพื่อเสนอความต้องการและการพัฒนา จากนั้นมีการวิเคราะห์ความจำเป็นในการดำเนินโครงการและพัฒนาข้อเสนอโครงการผ่านกอง งานที่รับผิดชอบในแต่ละด้านของภารกิจท้องถิ่น จัดทำเทศบัญญัติ และอนุมัติงบประมาณในการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ กลไกการดำเนินงานของท้องถิ่นนั้นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการในการพัฒนาหรือประเด็นการขับเคลื่อนการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า การจัดเวทีประชาคม ประชาชนส่วนใหญ่ในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ยังมุ่งเน้นประเด็นที่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐาน ประเด็นการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ จึงถูกเสนอขึ้นมาในขั้นตอนของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมระดับเทศบาล มักเป็นนโยบายที่เกิดจากการพัฒนาของผู้บริหารระดับเทศบาลเป็นส่วนใหญ่ และการขับเคลื่อนผ่านการเสนอโครงการและประเด็นในการพัฒนาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลและนอกสังกัดเทศบาลที่มีการเสนอประเด็นในการพัฒนาก่อนเสนอในแผนพัฒนา 5 ปี และเทศบัญญัติเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ซึ่งไม่มีความแตกต่างจากการดำเนินแผนงาน/โครงการอื่นที่มีในท้องถิ่น

การเสริมสร้างเครือข่ายภาครัฐ เอกชนและประชาชน ความร่วมมือในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีการสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ด้านการจัดบริการสาธารณะ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านสตรีและครอบครัว เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ และเกิดความสมานฉันท์ปรองดอง เช่น ด้านศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม ด้านการจัดบริการสาธารณะ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านสตรีและครอบครัว เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันได้อย่างคุ้มค่ากับงบประมาณ ความสำเร็จในการดำเนินการร่วมกัน ปรากฏชัดในการให้สัมภาษณ์ของหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ ความว่า

“การมีส่วนร่วมในการที่เราจะร่วมการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ ภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องมา ประชาชนจะต้องเวทีในการพูดคุย ร่วมกันในการที่เราจะขับเคลื่อนในระนาบเดียวกันกับหลายภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นในส่วนของหอการค้า สภาอุตสาหกรรมในส่วนของนายกสมาคมท่องเที่ยวและอีกหลายภาคส่วนเราก็ต้องมาคุยว่า

บริบทของแต่ละภาคส่วนนั้นเราจะไปขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ต้องร่วมมือกัน
(เฉลิมขวัญ หล่อตระกูล, ประธานหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์)

ความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ มีกิจกรรมที่สำคัญที่ดำเนินงาน ได้แก่ ถนนคนเดิน เขียวราชเมืองกาฬสินธุ์ หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองกาฬสินธุ์ พิพิธภัณฑ์จังหวัดกาฬสินธุ์ หอสมุดกาฬสินธุ์ และหลักสูตรภายใต้การขับเคลื่อนความร่วมมือมีการขับเคลื่อนความร่วมมือ ทั้งในส่วนของผู้พิพิธภัณฑของดีเมืองกาฬสินธุ์ หอศิลป์” แหล่งเรียนรู้ บอกเล่าเรื่องราวของวิถีชีวิตคนกาฬสินธุ์ ถ่ายทอดและสร้างสรรค์งานด้านศิลปะ ศาสนา มีการแสดง ศิลปะภาพวาดจากศิลปินชื่อดัง ศิลปินชาวกาฬสินธุ์ ภาพวาด 3 มิติ รูปปั้นงานศิลป์ ที่สื่อออกถึงศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งดี ๆ ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งขับเคลื่อนโดยนายจรรววัฒน์ บุญเพิ่ม นายกเทศมนตรีเมืองกาฬสินธุ์ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ได้รับมอบหมายในการดูแลพิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ (หอศิลป์) ร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับพิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ โดยสร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ แบ่งปันความรู้เป็นแหล่งข้อมูลที่บูรณาความรู้สมัยเก่ากับสมัยใหม่ เป็นแหล่งเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลของดีจังหวัดกาฬสินธุ์ บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นศูนย์กลางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชื่อมโยงข้อมูลศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัดกาฬสินธุ์ ถ่ายทอดและสร้างสรรค์งานด้านศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง เป็นแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการ บันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองกาฬสินธุ์ บุคคลสำคัญในจังหวัดกาฬสินธุ์ จัดพิมพ์แสดงผลงานเล่าเรื่องถ่ายทอดสู่ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาและเรียนรู้ โดยมีอาสาสมัครชุมชนร่วมดูแล

นอกจากความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนแล้ว การดำเนินงานในส่วนของจุดแลนด์มาร์กเมืองกาฬสินธุ์ สวนสาธารณะ แก่งดอนกลาง แหล่งเรียนรู้ด้านบรรพชีวิน ระบบนิเวศและตลาดนัดชุมชน สวนโคโนเสาร์ร่วมกับหอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งในมิติของความร่วมมือทางการเงิน และการบริหารจัดการร่วมกันประธานชุมชนและประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นผู้ประกอบการชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้พื้นที่การเรียนรู้สำหรับเยาวชน ที่เรียกว่า กาฬสินธุ์ถิ่นอาร์ต ถนนสายศิลป์ โดยเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดกาฬสินธุ์ได้พัฒนา แหล่งการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมผ่านผลงานแสดงศิลปะ ที่เป็นจุดสำคัญให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกทางความคิดและกิจกรรม จากประเด็นการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่ผ่านมาสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบ หลายช่วงวัย หากมีการหนุนเสริมกิจกรรมในพื้นที่ให้โดดเด่น ทั้งด้านรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่เรียนรู้ที่มีอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง พัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัย เหมาะกับทุกช่วงวัย ที่ครอบคลุมทั้ง มหาวิทยาลัย โรงเรียนเทศบาล ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์การศึกษาอกระบบ หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์เมืองกาฬสินธุ์ โรงเรียนผู้สูงอายุ สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดกาฬสินธุ์ เน้นการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุมากขึ้น สร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ไม่ใช่กายภาพที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ขับเคลื่อนผ่านกลไกที่พัฒนาขึ้นภายใต้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นอย่างแท้จริงจะทำให้เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์สามารถเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

จากประเด็นของปรากฏการณ์เชิงพื้นที่ที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่จะเป็นข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนวิจัยเพื่อการพัฒนา รวม 3 ประเด็น ดังนี้ ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2561 -

2565) ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มี 3 พันธกิจสำคัญคือ 1) การเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการที่ดี 2) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ 3) การสร้างสังคมให้น่าอยู่และเข้มแข็ง ดังนั้นความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นจึงต้องสามารถดำเนินการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้เครือข่ายหลักในพื้นที่เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เมืองกาฬสินธุ์มีการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานความเหมาะสมและเป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันพบว่า จังหวัดกาฬสินธุ์มีพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่และคนแต่ละช่วงวัย แต่แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงให้พัฒนาเศรษฐกิจระดับพื้นที่ได้ รูปแบบพื้นที่การเรียนรู้ยังเป็นแบบเดิมมีเพียงการสื่อสารเพียงด้านเดียว และยังขาดความน่าสนใจ จากเหตุผลดังกล่าวหากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้มีการพัฒนาต้นแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) โดยพัฒนาเป็นเส้นทางการเรียนรู้จากศักยภาพเดิมที่มีอยู่ (Learning Route) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) ทั้งพื้นที่กายภาพ (Physical Space) และพื้นที่ที่ไม่ใช่กายภาพ (Non Physical Space) ผ่านการวิจัยเพื่อพัฒนา (R & D) ที่มีจุดเด่นที่สำคัญคือ วิจัย แก้ไข ปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ที่เหมาะสมทุกช่วงวัยอย่างแท้จริงจะสามารถนำไปสู่การยกระดับพื้นที่การเรียนรู้ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้อย่างแท้จริง

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พบตัวแสดงทางนโยบายที่พบในพื้นที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่สามารถนำมาวิเคราะห์รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานที่ผ่านมาพบว่า ตัวแสดงทางนโยบายเป็นตัวแสดงหลัก และมีตัวแสดงทางนโยบายเสริม ได้แก่ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาฬสินธุ์ หอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ สมาคมส่งเสริมอุตสาหกรรมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ และโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จากการวิเคราะห์ตัวแสดงทางนโยบายเพื่อขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ พบว่า บทบาทของตัวแสดงทางนโยบายมี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบความร่วมมือที่อยู่ในกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ จำนวน 3 รูปแบบย่อย และ 2) เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน ดังนี้

1. เครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่

นโยบายเมืองแห่งการเรียนรู้เป็นนโยบายที่ไม่ได้มีการบรรจุลงในแผนงานของหน่วยงาน เครือข่ายนโยบายที่ชัดเจน ที่ระบุชื่อของแผนงานโครงการที่ชัดเจน แสดงให้เห็นว่ากรอบการประเมินเมืองแห่งการเรียนรู้เป็นกรอบที่ต้องมีต้ององค์ประกอบในการพัฒนาหลากหลายมิติ ทั้งมิติด้านการสร้างความรู้สึกลำดับถิ่นเกิด ความภาคภูมิใจในพื้นที่ การสร้างความรู้รอบรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นถิ่น แสดงให้เห็นว่าการขับเคลื่อน

ไม่มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ดังนั้น เครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานแต่ละหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบแผนงานและโครงการภายใต้สังกัดหน่วยงานของตนเอง เพื่อขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ตามภารกิจหน้าที่ของตนเอง ซึ่งภารกิจดังกล่าวถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง หากพิจารณาขอบเขตพื้นที่เป็นมิติในการพัฒนา (Area-Base Development) ใช้พื้นที่เทศบาลกาฬสินธุ์เป็นพื้นที่พัฒนานโยบายเมืองแห่งการเรียนรู้ พบว่า เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยคณะผู้บริหารและบุคลากรเจ้าหน้าที่มีนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองให้เป็น “เมืองอุดมสุข” การพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ในเขตพื้นที่

เทศบาลมีการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยการกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยมิติการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สวนสาธารณะ ตลาดชุมชนเมืองเก่า และหอศิลป์เมืองกาฬสินธุ์ จากการดำเนินงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยโครงการเพียงแผนงานหรือโครงการเดียว แต่ต้องเป็นลักษณะการขับเคลื่อนบูรณาการร่วมกันระหว่างกองงานภายในหน่วยงาน เครือข่ายความร่วมมือตามหน้าที่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1 ความร่วมมือภายใต้แผนงานในองค์กร

เครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ ปรากฏในระดับแรก คือ บทบาทหน้าที่ของกองแผนงานในองค์กรแต่ละองค์กร หรือบทบาทของส่วนราชการสังกัดองค์กรนั้น ที่มีลักษณะการดำเนินงานแบบบูรณาการ ยุทธศาสตร์ แผนงานและโครงการร่วมกันภายในองค์กรร่วมด้วย และในการขับเคลื่อนภารกิจของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ กล่าวคือ การตั้งคำสั่งคณะกรรมการในการดำเนินงานซึ่งเป็นกลไกหลักในการดำเนินงานร่วมกันภายใต้แผนงานของหน่วยงาน เช่น ยุทธศาสตร์พัฒนาศักยภาพผู้เรียนจะมีหน่วยงานภายใต้ที่รับผิดชอบภายใต้แผนงานการศึกษา รับผิดชอบโดยกองการศึกษา และแผนงานศาสนาและวัฒนธรรม มีกองสวัสดิการ เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการทำงานความร่วมมือในการทำงานจะเกิดขึ้นตามบทบาทของส่วนราชการสังกัดองค์กรนั้น ส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันตามบทบาทหน้าที่

1.2 ความร่วมมือแบบบูรณาการแผนงานและโครงการร่วมกันภายในองค์กร

มีลักษณะการดำเนินงานแบบบูรณาการการทำงานร่วมกันของแผนงานและโครงการมากกว่า 1 แผนงานขึ้นไปร่วมกันภายในองค์กรร่วมด้วย เช่นเดียวกับบทบาทขององค์กรอื่นเช่นกัน และรูปแบบความร่วมมือนี้ปรากฏในการดำเนินโครงการและแผนงานของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาฬสินธุ์ หอการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์ สมาคมส่งเสริมอุตสาหกรรมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ และโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจที่มีแผนงานและโครงการในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ตามบริบทการพัฒนาเชิงพื้นที่ ความร่วมมือลักษณะนี้จะสามารถขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ภายใต้ นโยบายเมืองอุดมสุข ได้บรรลุภารกิจขับเคลื่อนนโยบาย ขณะเดียวกันองค์กรอื่น ๆ ก็ขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ตามบทบาทภารกิจขององค์กร ดังปรากฏตามภารกิจการทำงาน มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่มีภารกิจในการผลิตบัณฑิต วิจัย บริการวิชาการ และมีนโยบายแผนงานในการพัฒนาพื้นที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์อย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่น การพัฒนาวิชาการศึกษาพื้นฐานกาฬสินธุ์ศึกษา ตลอดจนการบริการวิชาการเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว การพัฒนาหลักสูตรเพื่อผู้สูงอายุ เป็นต้น การดำเนินงานดังกล่าวล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

1.3 ความร่วมมือดำเนินภารกิจภายใต้แผนงานและโครงการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

รูปแบบความร่วมมือในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ รูปแบบ คือแผนงานและโครงการร่วมระหว่างหน่วยงานที่ดำเนินภารกิจร่วมกันเสนอโครงการตามนโยบายบูรณาการร่วมระหว่าง

หน่วยงาน โดยมี 2 หน่วยงานขึ้นไปในการเสนอขอรับงบประมาณร่วมกัน เป็นเจ้าของงบประมาณร่วมกัน พัฒนามาสู่การดำเนินงานร่วมกัน รูปแบบความร่วมมือที่มีการขออนุมัติงบประมาณเพื่อดำเนินร่วมกัน เกิดขึ้นภายในการจัดทำแผนงานระดับจังหวัด ในการจัดทำและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่เป็น ลักษณะแผนเดียวกัน (One Plan) โดยจะมีหน่วยงานร่วมกันเสนอขอโครงการร่วมกัน ปรากฏในโครงการ Kalasin Green Market ปรากฏความร่วมมือของสำนักงานที่ดินจังหวัดในการจัดพื้นที่ (Zoning) การควบคุมมาตรฐานด้านสินค้าเกษตร จากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด การส่งเสริมการตลาดการ ขาย และการบริหารโครงการกลุ่มเป้าหมายร่วมกันของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์บนพื้นที่ตลาดวัฒนธรรม ชุมชนเมืองเก่า พื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์อ้อม ท้อง คือมีอาชีพ มีรายได้ ตามเป้าหมายสำคัญเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก

2. เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน

รูปแบบความร่วมมือการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายร่วมสนับสนุน เป็นรูปแบบที่พบได้มากที่สุดในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นความร่วมมือใน รูปแบบ สมาชิกเครือข่าย เช่น การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อาสาสมัครร่วม ตรวจสอบการดำเนินงานส่วนท้องถิ่น (อสต.) หรือ คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของนโยบาย แผนงาน โครงการที่ต้องการขับเคลื่อน เช่น คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คณะกรรมการจัดทำ แผน คณะกรรมการดำเนินงานด้านการศึกษา คณะกรรมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ฯลฯ ปรากฏชัดเจน ในการดำเนินทุกแผนงาน และโครงการของหน่วยงานตามภารกิจที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเมืองแห่ง การเรียนรู้

ภาพที่ 2. รูปแบบความร่วมมือในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน
ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

การสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง พัฒนาประชาชนในมีความเป็นพลเมือง สร้างความภาคภูมิใจให้กับท้องถิ่น มีความรักในความเป็นกาฬสินธุ์ การศึกษาพบว่า

การสร้างการรับรู้และความเป็นพลเมืองเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผ่านการประชาสัมพันธ์

การดำเนินกิจกรรมของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ การรับรู้ถึงกิจกรรมและการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีการเผยแพร่ สร้างการรับรู้ การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวเสียงตามสาย เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก (Facebook) กลุ่มไลน์ (Line) และวารสารสิ่งพิมพ์ เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์รับทราบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ จากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและทันเวลาตามช่องทางที่เทศบาลเผยแพร่ นอกจากนี้พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพสังคม เช่น การใช้เฟสบุ๊ก (Facebook) การใช้ไลน์ (Line) สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ได้สะดวก และรวดเร็วขึ้น

การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนด้วยรางวัลการบริหารจัดการท้องถิ่นระดับประเทศ

การสร้างความรู้ความเข้าใจ “อิมใจ” ในฐานะพลเมืองของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ยังสร้างความภาคภูมิใจร่วมโดยการประกวดรางวัลการบริหารจัดการท้องถิ่นด้านต่าง ๆ อาทิเช่น รางวัลพระปกเกล้าทองคำ ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากสถาบันพระปกเกล้า รางวัลการจัดการขยะมูลฝอย ระดับดีเยี่ยม ตามโครงการเมืองสวยใส่ไร้มลพิษ จากกรมควบคุมมลพิษ รางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ด้านการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รางวัลพระปกเกล้า ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาชาสังคม รางวัลเป็นพื้นฐานแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อม (ด้านการจัดการขยะ) รางวัลเป็นพื้นที่ต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย จากกรมควบคุมมลพิษ รางวัลองค์กรสวัสดิการสังคมต้นแบบ จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกาศเกียรติคุณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบ ด้านการป้องกันการทุจริต (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2562) จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ รางวัลชมเชยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีประเภทโดดเด่น ประจำปี พ.ศ. 2559 จากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น รางวัลดังกล่าวสร้างความภาคภูมิใจประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

การบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมาภิบาลส่งผลให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือความผาสุกของประชาชนในท้องถิ่นเป็นองค์กรแห่งคุณธรรมจริยธรรมและเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบในการป้องกันการทุจริต เป็นผลกระทบในเชิงบวกที่ทำให้เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในการพัฒนาท้องถิ่นตามรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภายใต้กรอบ

กฎหมายระเบียบในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และการเป็นองค์กรที่ก่อตั้งมากกว่า 79 ปี จึงมีความเป็นสถาบันที่ควรคู่กับการปกครองในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงในการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทยที่รัฐควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวม

จากการศึกษาด้านการพัฒนาผลเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่ามีรูปแบบผลเมือง 3 รูปแบบ คือ (1) การให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรม (2) การให้ความสำคัญเกี่ยวกับชุมชน (3) การให้ความสำคัญเกี่ยวกับอสรภาพความก้าวหน้าทันสมัยในชุมชน สำหรับแนวทางทางการพัฒนาความเป็นผลเมืองให้เกิด ความเข้มแข็ง โดยสร้างการบูรณาการแต่ละรูปแบบเข้าด้วยกัน เพราะแต่ละรูปแบบมีความสัมพันธ์กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้แบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้กำหนดนโยบายระดับชาติ ควรคำนึงถึงวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น โดยเริ่มจากการให้ความสำคัญเกี่ยวกับประชาชนและชุมชน โดยเน้นให้อสรภาพความก้าวหน้าทันสมัยในชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มระดับความรู้ของประชาชนในการเข้าใจกลไกความเป็นผลเมืองของท้องถิ่นและระดับชาติ และ ผู้นำระดับท้องถิ่น ควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระดับปัจเจกบุคคล ระดับสังคม ระดับเครือข่ายและระดับสากล เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการเป็นผลเมืองของประชาชนอย่างยั่งยืนต่อไป (พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ, 2563)

การดำเนินงานที่ผ่านมาของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ กิจกรรมเน้นการพัฒนาที่ยึดวัฒนธรรมในการเป็นฐานในการเรียนรู้ ดังนั้น การพัฒนาผลเมืองให้รักในท้องถิ่น จึงเป็นประเด็นที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้ผลเมืองภายใต้การให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลเมืองที่สามารถพบได้ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และวัฒนธรรมอีสาน การยกหลักสูตรท้องถิ่น ผสานกับการเรียนรู้ในระดับพื้นที่ ที่มุ่งเน้นผลเมืองวิถีวัฒนธรรมจะทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาได้

อภิปรายผล

รูปแบบเครือข่ายมีความชัดเจน แต่ยังขาดการให้ความสำคัญมิติเรื่องคุณภาพความร่วมมือในกระบวนการทางนโยบาย

รูปแบบเครือข่ายของการขับเคลื่อนมีความชัดเจน ครอบคลุมความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายใต้ส่วนราชการสังกัดองค์กรนั้น ซึ่งพบว่ามีรูปแบบความร่วมมือ 4 แบบ ได้แก่ 1) ความร่วมมือภายใต้แผนงานในองค์กร 2) ความร่วมมือแบบบูรณาการแผนงานและโครงการร่วมกันภายในองค์กรร่วมด้วย 3) รูปแบบความร่วมมือดำเนินภารกิจร่วมกันเสนอโครงการตามนโยบายบูรณาการร่วมระหว่างหน่วยงาน โดยมีหน่วยงาน 2 หน่วยงานขึ้นไปในการเสนอขอรับงบประมาณร่วมกัน เป็นเจ้าของงบประมาณร่วมกันพัฒนามาสู่การดำเนินงานร่วมกัน และ 4) เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน รูปแบบความร่วมมือการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายร่วมสนับสนุน เป็นรูปแบบที่พบได้มากที่สุดในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นความร่วมมือในรูปแบบ สมาชิกเครือข่าย เช่น การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อาสาสมัครร่วมตรวจสอบการดำเนินงานส่วนท้องถิ่น (อสต.) หรือ คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของนโยบาย แผนงาน โครงการที่ต้องการขับเคลื่อน เช่น คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คณะกรรมการจัดทำแผน คณะกรรมการดำเนินงานด้านการศึกษา คณะกรรมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ฯลฯ ปรากฏชัดเจนในการดำเนินทุกแผนงาน และโครงการของ

หน่วยงานตามภารกิจที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้สอดคล้องกับการศึกษา Craig (2017) ได้ศึกษารูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบาย พบว่า มีรูปแบบของความร่วมมือที่ 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) เครือข่ายความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ และ 2) เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน แสดงให้เห็นว่า รูปแบบเครือข่ายในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีความชัดเจน อย่างไรก็ตามในมิติของคุณภาพการดำเนินงานนโยบายการพัฒนาของเทศบาลไปปฏิบัติ พบว่า ยังขาดกระบวนการที่มีส่วนร่วมของแต่ละระดับของเครือข่ายความร่วมมือจากตัวแสดงทางนโยบาย เนื่องจากกระบวนการการดำเนินงานไปปฏิบัติที่มีอยู่ขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกระบวนการนโยบาย ส่งผลให้การปฏิบัติตามนโยบายที่มีอยู่เป็นกระบวนการที่ไม่ยืดหยุ่น (Flexible) ไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ปฏิบัติ ขาดกลไกการขับเคลื่อนที่มีความต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาความร่วมมือมีความจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ผ่านกิจกรรมเรียนรู้สาธารณะของประชาชนที่เหมาะสมกับช่วงวัย เชื่อมโยงกลไกและกลยุทธ์ความร่วมมือท้องถิ่นของภาคส่วนต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมเรียนรู้สาธารณะของท้องถิ่น และพัฒนาศักยภาพท้องถิ่นให้บริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน กระบวนการที่ยืดหยุ่นภายใต้โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) ของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ภายใต้การผสมผสานรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแผนงานและโครงการ ระหว่างพันธมิตรความร่วมมือจะส่งเสริมคุณภาพความร่วมมือได้ การศึกษาของ Craig (2017) ได้ยืนยันข้อค้นพบว่า การแสวงหาพันธมิตรความร่วมมือ เครือข่ายการทำงานร่วมกันของนโยบายอย่างครบถ้วนและตรวจสอบปัจจัยภายใน และภายนอกและที่ทำให้สมาชิกทำงานร่วมกันได้อย่างมีคุณภาพผ่านรูปแบบที่โดดเด่นหลายรูปแบบว่ารูปแบบใดมีความเหมาะสมกับบริบทการพัฒนาเชิงพื้นที่

การสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ที่เน้นการพัฒนาจากทุนเชิงพื้นที่

การสร้างการมีส่วนร่วมยังไม่ปรากฏชัดเจน และเด่นชัดในการขับเคลื่อนพลเมือง พื้นที่ที่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับโครงการเฉพาะที่เน้นสร้างการมีส่วนร่วมพลเมือง แต่เป็นเพียงโครงการและกิจกรรมเกี่ยวข้องเท่านั้น เกิดขึ้นในกิจกรรมการสร้างการรับรู้และความเป็นพลเมืองเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผ่านการประชาสัมพันธ์ และการสร้างการมีความภูมิใจให้กับประชาชนด้วยรางวัลการบริหารจัดการท้องถิ่นระดับประเทศ การศึกษาพบว่ารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้มีความชัดเจน แต่ยังขาดการให้ความสำคัญมิติเรื่องคุณภาพความร่วมมือในกระบวนการทางนโยบาย การพัฒนาคุณภาพความร่วมมือในระดับการทำงานจะทำให้รูปแบบความร่วมมือที่มีอยู่มีคุณภาพมากขึ้น จากการศึกษาด้านพลเมืองประชาชนส่วนใหญ่เป็นพลเมืองในรูปแบบเน้นการพัฒนาที่ยึดวัฒนธรรมในการเป็นฐานในการเรียนรู้ ดังนั้น การพัฒนาพลเมืองให้รักในท้องถิ่น จึงเป็นประเด็นที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้การผลักดันการเป็นพลเมืองที่เน้นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพลเมืองที่สามารถพบได้ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ คือการนำทุนทางวัฒนธรรม การยกหลักสูตรท้องถิ่น ผสานกับการเรียนรู้การพัฒนาพลเมืองวิถีวัฒนธรรมจะทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ (Klijn and Koppenjan, 2015; Klijn, 2012; Osborne, 2010) ที่สนับสนุนว่า การพิจารณาบทบาทของตัวแสดงทางนโยบายอย่างรอบคอบเกี่ยวกับสถานการณ์บริบททางวัฒนธรรม บริบทเฉพาะของแต่ละองค์กรที่เฉพาะเจาะจงจึงมีความจำเป็นมาก การให้บริการสาธารณะแบบบูรณาการ คุณภาพ

ของการส่งมอบบริการสาธารณะขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการประสานงานขององค์กรที่เชื่อมต่อกันหลายแห่งภายใต้ทุนที่เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Development)

สรุป

รูปแบบเครือข่ายและการสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ในการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน มีรูปแบบความร่วมมือ 4 แบบ ได้แก่ 1) ความร่วมมือภายใต้แผนงานในองค์กร 2) ความร่วมมือแบบบูรณาการแผนงานและโครงการร่วมกันภายในองค์กรร่วมด้วย 3) รูปแบบความร่วมมือดำเนินภารกิจร่วมกันเสนอโครงการตามนโยบายบูรณาการร่วมระหว่างหน่วยงาน โดยมีหน่วยงาน 2 หน่วยงานขึ้นไปในการเสนอขอรับงบประมาณร่วมกัน เป็นเจ้าของงบประมาณร่วมกัน พัฒนามาสู่การดำเนินงานร่วมกัน และ 4) เครือข่ายแบบร่วมสนับสนุน รูปแบบความร่วมมือการขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายร่วมสนับสนุน เป็นรูปแบบที่พบได้มากที่สุดในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบเครือข่ายมีความชัดเจน แต่ยังขาดการให้ความสำคัญมิติเรื่องคุณภาพความร่วมมือในกระบวนการทางนโยบาย

การสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ยังไม่ปรากฏการดำเนินโครงการที่ชัดเจน และเด่นชัดในการขับเคลื่อนพลเมือง พื้นที่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับโครงการเฉพาะที่เน้นสร้างการมีส่วนร่วมพลเมือง แต่เป็นเพียงโครงการและกิจกรรมเกี่ยวข้องเท่านั้น เกิดขึ้นในกิจกรรมการสร้างการรับรู้และความเป็นพลเมืองเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผ่านการประชาสัมพันธ์และการสร้างการมีความภูมิใจให้กับประชาชนด้วยรางวัลการบริหารจัดการท้องถิ่นระดับประเทศ ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ที่เน้นการพัฒนาจากทุนเชิงพื้นที่ ตามศักยภาพของพื้นที่ที่มีอยู่จะสามารถยกระดับการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและพัฒนาสู่ความภูมิใจในพื้นที่และท้องถิ่นของตนเองได้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และกตัญญู แก้วหานาม. (2560). แนวทางการขับเคลื่อนสำนึกความเป็นพลเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารปกครอง*, 9(1), 144-167.

สุภางค์ จันทวานิช. (2547). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Benson, D., Lorenzoni, I., & Cook, H. (2016). Evaluating social learning in England flood risk management: an 'individual-community interaction perspective'. *Environmental Science & Policy*, 55(2016), 326-334.

Boyne, G.A. (2003). What Is Public Service Improvement. *Public Administration*, 81(2), 211-227.

Broccardo, L., Culasso, F. & Mauro, S.G. (2019). Smart city governance: exploring the institutional work of multiple actors towards collaboration. *International Journal of Public Sector Management*, 32(4), 367-387.

- Bianchi, C., Nasi, G. & William, C. (2021). Implementing collaborative governance: models, experiences, and challenges, *Public Management Review*. Taylor & Francis Online.
- Craig, A. W. (2017). *Policy Collaboration in the United States Congress*. Doctoral dissertation for Philosophy in Political Science, Ohio State University.
- Dale, A., Burch, S., & Robinson, J. (2018). Multi-level governance of sustainability transitions in Canada: Policy alignment, innovation, and evaluation. In *Climate Change in Cities: Innovations in Multi-Level Governance*, Editors S. Hughes, E. Chu and S. Mason. Springer
- Edmons, W. A., & Kennedy, T. D. (2017). *An applied guide to research designs: quantitative, qualitative, and mixed methods*. Thousand Oaks: Sage.
- Fowler, J. H. (2006). Connecting the Congress: A Study of Cosponsorship Networks. *Political Analysis*, 14(4), 456–487.
- Hammad, R., & Ludlow, D. (2016). Towards a Smart Learning Environment for Smart City Governance. *2016 IEEE/ ACM 9th International Conference on Utility and Cloud Computing (UCC)*. (pp.185-190). Shanghai, China.
- Kabir, S. (2017). *Learning Cities and the SDGs: A Guide to Action*. Hamburg, Germany: UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL).
- Klijin, E. H. (2012). New Public Management and Governance: A Comparison. In *The Oxford Handbook of Governance*, edited by D. Levi-Faur, 201–214. Oxford: Oxford University Press.
- Klijin, E. H., & Joop, K. (2015). *Governance Networks in the Public Sector*. London: Taylor & Francis Group.
- Lee, T. (2019). Network comparison of socialization, learning and collaboration in the C40 cities climate group. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 21(1), 104-115
- Lawrence, T. B., Leca, B., Zilber, T. B. (2013). Institutional Work: Current Research, New Directions and Overlooked Issues. *Organization Studies*, 34(8), 1,023-1,033.
- Michel, H. (2005). e-Administration, e-Government, e-Governance, and the Learning City: A typology of Citizenship management using ICTs. *The Electronic Journal of e-Government*, 3(4), 213-218.
- Medema, W., Wals, A. & Adamowski, J. (2014). Multi-Loop Social Learning for Sustainable Land and Water Governance: Towards a Research Agenda on the Potential of Virtual Learning Platforms. *NJAS: Wageningen Journal of Life Sciences*, 69(1), 23-38.
- Osborne, S. P. (2010). The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment?." In *The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. edited by Stephen P. Osborne, 1–16. London: Routledge.
- Torfig. J. (2012). Governance Networks in *The Oxford Handbook of Governance*, edited by D. Levi-Faur, 99–112. Oxford: Oxford University Press.

- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2020). The UNESCO Global Network of Learning Cities welcomes 54 new member cities from 27 countries. Retrieved from <https://uil.unesco.org/lifelong-learning/learning-cities/unesco-global-network-learning-cities-welcomes-54-new-member>.
- World Bank. (2018). *The Human Capital Project*. Washington DC: World Bank. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/30498>.
- Worku, Y.G., & Tessema, G.A. (2018). Public-private collaboration in the Tourism Industry in Northwestern Ethiopia. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(2), 1 – 12.
- Zhang, R., Lv, Q., Li, J., Bao, J., Liu, T., Liu, Sh. (2022). A reinforcement learning method for human-robot collaboration in assembly tasks. *Robotics and Computer-Integrated Manufacturing*. 73(2022), 102227. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0736584521001095>

Translated Thai References

- Kaewhanam, P., & Kaewhanam, K. (2020). Guidelines for Driving Citizenship Awareness of Peoples in Kalasin Municipality, Kalasin Province. *Governance Journal*, 9(1), 144 - 167. (in Thai)
- Chantavanich, S. (2004). *Qualitative research methods*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)